

Prawo karne materialne

- Zagadnienia organizacyjne
- Pojęcie, funkcje, zasady prawa karnego
- Pojęcie i struktura przestępstwa

Mgr Damian Drabik

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

Katedra Prawa Karnego Materialnego

Zasady zaliczenia przedmiotu

- Obecność na zajęciach.
- Aktywność na zajęciach (działa tylko na korzyść, nie można otrzymać “minusa” :))
- Kolokwium zaliczeniowe na ostatnich zajęciach w semestrze (30 pytań zamkniętych + 10 pytań otwartych).
- Ocena końcowa stanowi średnią arytmetyczną ocen semestralnych.

Literatura

- “Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna”, M. Bojarski (red.), J. Giezek, Z. Sienkiewicz, Warszawa 2020.
- “Prawo karne materialne”, M. Mozgawa (red.), M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, Warszawa 2020.

Pojęcie prawa karnego

- **Prawo karne** jest zespołem norm służącym do zwalczania czynów zwanych **przestępstwami** za pomocą **kar**, środków karnych i środków zabezpieczających.
- **Kara kryminalną** jest przewidziana w ustawie, stosowana przez sądy, ujemna reakcja na popełnione przestępstwo, polegająca na zadaniu sprawcy osobistej dolegliwości, mającej na celu zadośćuczynienie społecznemu poczuciu sprawiedliwości oraz wypełniające cele prewencyjne.

Funkcje prawa karnego

- **Funkcja ochronna**, mająca za zadanie ochronę dóbr przedstawiających wartość społeczną przed atakami prowadzącymi do ich naruszenia lub narażenia na niebezpieczeństwo.
- W nauce prawa karnego rozróżnia się ogólny, rodzajowy oraz indywidualny przedmiot ochrony.

Funkcje prawa karnego

- Funkcja ochronna realizowana jest na trzech płaszczyznach:
 - represyjnej, która stanowi odpłatę za popełnione przestępstwo,
 - prewencyjnej, będącej oddziaływaniem na sprawcę (prewencja indywidualna) i społeczeństwo (prewencja generalna w aspekcie negatywnym lub pozytywnym),
 - zabezpieczającej, realizującej się w zabezpieczeniu społeczeństwa przed działaniami niektórych sprawców.

Funkcje prawa karnego

- **Funkcja gwarancyjna** - chroni dobra prawne osób, którym fakt popełnienia przestępstwa miałby zostać przypisany. Funkcja ta wyraża się w pewności, że obywatel nie zostanie pociągnięty do odpowiedzialności za zachowanie, które w czasie jego popełnienia nie było zabronione pod groźbą kary przez ustawę.

Funkcje prawa karnego

- **Funkcja kompensacyjna (restytucyjna)**, która opiera się na wzmocnieniu roli i pozycji pokrzywdzonego. W realizacji funkcji kompensacyjnej pomagają instytucje przewidziane w prawie karnym, jak np. obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienie za doznaną krzywdę (art. 46 k.k.).

Stosunek prawa karnego do innych nauk

- Kryminologia
- Kryminalistyka
- Polityka kryminalna
- Penologia
- Wiktymologia

Pojęcie przestępstwa i jego struktura

- **Czyn** (art. 1 k.k.) - psychicznie sterowane, zewnętrzne zachowanie się człowieka w postaci działania lub zaniechania.
- *Cogitationis poenam nemo patitur* - same tylko myśli nie mogą być podstawą karania.
- Zachowania podjęte pod wpływem przymusu bezwzględного (*vis absoluta*) nie stanowią czynu w rozumieniu prawa karnego.
- Czyn stanowią natomiast zachowania podjęte pod wpływem przymusu psychicznego (*vis compulsiva*).

Pojęcie przestępstwa i jego struktura

- Przestępstwem jest tylko **czyn zabroniony**, czyli - zgodnie z art. 115 § 1 k.k. - zachowanie się człowieka o **znamionach** określonych w ustawie karnej.
- Czyn zabroniony pod **groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia**.
- **Bezprawność** jest sprzecznością pomiędzy konkretnym, społecznie ujemnym zachowaniem się człowieka a normą sankcjonowaną, która określa, jak należało się zachować.

Pojęcie przestępstwa i jego struktura

- **Znamiona** są ściśle określonymi cechami, które zestawione ze sobą tworzą konkretny typ czynu zabronionego.
- Art. 150 k.k.
 - zabił,
 - człowieka,
 - na jego żądanie,
 - pod wpływem współczucia dla niego.

Pojęcie przestępstwa i jego struktura

- **Spółeczna szkodliwość** (karygodność) stanowi materialny element w definicji przestępstwa (formalno-materialnej).
- Przestępstwem jest tylko taki czyn, który jest społecznie szkodliwy w **stopniu wyższym niż znikomy** (art. 1 § 2 k.k.).
- Spółeczna szkodliwość jest elementem stopniowalnym, np. nieznaczna społeczna szkodliwość (art. 66 § 1 k.k.), uwzględnienie stopnia społecznej szkodliwości przy wymiarze kary (art. 53 § 1 k.k.).

Pojęcie przestępstwa i jego struktura

- Okoliczności, które należy brać pod uwagę przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości wskazane zostały w art. 115 § 2 k.k. Sąd, przy ocenie społecznej szkodliwości czynu, musi wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności, chyba, że któraś z nich nie ma związku z konkretnym typem czynu zabronionego (np. postać zamiaru w przypadku przestępstw nieumyślnych).
- Stanowią one katalog zamknięty, który uwzględnia okoliczności zarówno **przedmiotowe** (np. rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody), jak i **podmiotowe** (np. motywacja sprawcy).

Pojęcie przestępstwa i jego struktura

- Ustawowo określonym warunkiem popełnienia przestępstwa jest przypisanie sprawcy **winy** (art. 1 § 3 k.k.).
- Wina musi zostać przypisana sprawcy **w czasie popełnienia czynu** (zasada koincydencji winy i czynu). Wyjątek stanowi tzw. zawinienie na przedpolu czynu zabronionego.
- Wina jako **zarzut** postawiony sprawcy, że ten zachował się niezgodnie z obowiązującą normą, chociaż mógł i powinien zachować się inaczej.

Pojęcie przestępstwa i jego struktura

- **Funkcje winy:**
 - **legitymująca** - daje podstawę do pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności (*nullum crimen sine culpa*),
 - **limitująca** - wysokość kary nie może przekroczyć stopnia winy (art. 53 § 1 k.k.), co zapobiegać ma orzekaniu kar zbyt surowych i niesprawiedliwych.

Pojęcie przestępstwa i jego struktura

- Do przesłanek przypisania winy należą:
 - podmiotowa zdolność do ponoszenia odpowiedzialności karnej, warunkowana osiągnięciem określonego wieku (art. 10 k.k.),
 - poczytalność (art. 31 k.k.),
 - brak usprawiedliwionego błędu (art. 29 k.k.),
 - brak działania w anormalnej sytuacji motywacyjnej, w warunkach stanu wyższej konieczności wyłączającego winę (art. 26 § 2 k.k.).

Podstawowe zasady prawa karnego

- Nullum crimen sine lege
- Nullum crimen sine periculo sociali
- Nullum crimen sine culpa
- Nulla poena sine lege
- Lex retro non agit
- Zasada humanitaryzmu